

SIMPOZIONUL ANUAL DE ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE BANCARĂ „CRISTIAN POPIȘTEANU“ „ANUL 1991 LA BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI. 35 DE ANI DE LA ADOPTAREA NOILOR LEGI BANCARE“

A XXXIV-a ediție a Simpozionului organizat de Banca Națională a României și Fundația Culturală Magazin Istoric s-a desfășurat la sediul Băncii Naționale a României, în Sala „Mitiță Constantinescu“, în ziua de 22 aprilie.

Participanții au evocat momentele din urmă cu trei decenii și jumătate, când s-au elaborat legile bancare care au dat naștere, practic, unei noi Bănci Naționale a României. S-au rememorat contextul agitat al acelor ani, dificultățile întâmpinate – atât în plan material, dar mai ales în cel al mentalităților – într-un proces fără precedent la scara istoriei universale: revenirea, de la societatea numită socialistă la cea capitalistă, de la o economie centralizată la economia de piață.

În partea a doua a manifestării s-a desfășurat ceremonia decernării premiilor Fundației Culturale Magazin Istoric pentru cele mai bune cărți de istorie apărute în anul 2025.

În încheiere, participanții au putut urmări un scurt program artistic, intitulat Rezonanțe artistice – laureați ai Concursului „Paul Constantinescu“, ediția 2025, Universitatea Națională de Muzică din București.

CUVÂNT DE DESCHIDERE

În luna aprilie celebrăm nașterea instituției noastre. Împlinim 146 de ani, o vârstă frumoasă. Și, printr-o suprapunere în timp, în aceeași perioadă, adică în aprilie, avem Simpozionul de istorie și civilizație bancară „Cristian Popișteanu“.

Această primă parte a Simpozionului are ca temă „Anul 1991 la Banca Națională a României. 35 de ani de la adoptarea noilor legi bancare“. Atunci, cu 35 de ani în urmă, cei care vor vorbi astăzi erau tineri. Ei au contribuit – alături și de alții – la formularea legilor bancare, cu o asistență internațională importantă. Majoritatea erau atunci cercetători la Institutul de Finanțe, Circulație Monetară și Prețuri. Eu veneam tot de la un institut economic, de la Institutul de Economie Mondială.

Am fost numit guvernator al B.N.R. în septembrie 1990. Legile au fost inițiate în noiembrie 1990. Au fost aprobate în Parlamentul României, în martie 1991. În acea perioadă, Parlamentul României a trebuit să adopte câteva sute de legi, care să definească noul parcurs al României.

De unde am plecat? Spunem că momentul apariției acestor legi a fost unul istoric, pentru că, de la o poziție deloc de invidiat, codași în fostul lagăr socialist în procesul de reformă, s-a recuperat relativ rapid – relativ rapid – rămânerea în urmă și sistemul bancar românesc, dintr-unul mai mult sau mai puțin stalinist, a ajuns în avangarda reformei.

Am participat în 1977, la seminarul de la Salzburg – se numea Salzburg Seminar in American Studies – alături de participanți din țările pe atunci comuniste și din țări vest-europene. Între profesorii pe care i-am avut s-au numărat mari personalități. Richard Cooper a fost, pe vremea Administrației Carter, subsecretar de Stat pentru Afaceri Economice. Robert Aliber și-a lansat atunci cartea *The New International Money Game* (Noul joc al banilor), o carte foarte bine scrisă despre petrodolar, despre banii internaționali. Ne-a ținut o prelegere și Friedrich Hayek, mare economist austriac. Ne-a vorbit despre stagflație, despre politicile keynesiste versus politicile monetariste. Și într-o zi ne-a ținut o prezentare președintele Eximbank, îl chema William Casey. Ne aflam într-o sală din castelul arhiepiscopului din Salzburg, o clădire frumoasă, unde s-a filmat *Sunetul muzicii*. A intrat, s-a uitat la noi, eram vreo 40 de participanți, și a întrebat: „E cineva din România?“ Eram cu un coleg, Petru Rareș. Ne-am ridicat, timizi, întrebându-ne ce are cu noi? Și a început să ne laude. „Aceasta e o țară reformistă, care face, care drege...“ Da! Eram singura țară comunistă care intrase în Fondul Monetar Internațional, în Banca Mondială. Luasem clauza națiunii celei mai favorizate. Făceam investiții sau acceptam investiții cu capital străin în România. În centrul Bucureștiului era o filială Manufacturers Hanover Trust. William Casey s-a fotografiat cu mine. Peste câțiva ani a ajuns director CIA. Am luat fotografia și am ascuns-o.

*Instalarea
noii conduceri
a Băncii Naționale
a României*

Dar cine ne-a convocat la o discuție tovrășească? Colegii din Cehoslovacia, din Polonia, din Ungaria, adică cei care au ajuns ulterior în grupul Vișegrad. Și ne-au criticat că am intrat în organizațiile imperialiste, F.M.I. și Banca Mondială, că acceptăm exploatarea capitalistă pe pământul României cu *joint ventures*, cu societățile mixte.

În mai puțin de 15 ani, România, alergător în fruntea reformei, a ajuns codașă. Am văzut în 1989 coperta revistei *Newsweek* pe care apărea Ceaușescu, fără niciun fel de machiaj, îmbătrânit, și deasupra era scris mare: „Ultimul stalinist“.

Când a început reforma în China, după moartea lui Mao, veneau echipe de la institutele de cercetări din China să se informeze cum funcționează economia românească, care era, atunci, relativ într-un proces de reformă. După anul 1980, când s-a trecut la plata datoriei externe și s-a recentralizat tot, o echipă de cercetători din China a fost primită de profesorul Costin Murgescu. Profesorul încerca să explice noul program economic al României, care era o centralizare clară. Dar el trebuia să îl prezinte ca pe o reformă. Deodată, șeful delegației chineze și-a scos ochelarii, a pus pixul pe masă și i-a spus profesorului: „Aceasta nu e reformă, e contrareformă.“ Profesorul a rămas blocat. Apoi ne-a spus: „Băieți, preluați voi, că nu mai știu ce să le mai spun.“

Deci, de acolo am plecat. Eram pur și simplu izolați din punct de vedere financiar. Dacă mai întârzia schimbarea de regim, ieșeam categoric și din Fondul Monetar și din Banca Mondială. Am plecat din spate de tot, în 1990.

În iunie 1990, organizează FED, Banca Centrală a Americii, o întâlnire, la care invită guvernatorii din fostele țări comuniste, să le explice ce e cu politica monetară la o Bancă Centrală. Cel care ne-a explicat, între mai mulți vorbitori, într-o dimineață, a fost chiar Paul Volcker, marele Paul Volcker, care a fost președintele Federal Reserve între 1979 și 1987. Este cel care a oprit inflația în anii '80. Ne-a arătat un film despre cum funcționează politica monetară. Un fel de Walt Disney. Un băiețel, *Jack on the street*, mergea pe stradă și deodată i se umflă buzunarele de dolari. Și constată că are bani. Și începe să cumpere. Aceasta înseamnă o relaxare de politică, stimulare a consumului, creșterea economică. Altă secvență: Banca Centrală nu mai cumpără titluri, vinde titluri de stat, absoarbe lichiditatea. Și îl vedem pe *Jack on the street*, care avusese buzunarele umflate, cum deodată încep să i se dezumfle și nu mai intră în niciun magazin, că nu mai avea bani. Și Paul Volcker ne spune nouă – eram vreo șapte sau opt guvernatori – „Să știți că noi nu avem multe butoane. Eu am două butoane. Pe unul scrie *buy* și pe altul *sell* (deci «cumpără» și «vinde»). Vin dimineață și iau *Wall Street Journal*, îl citesc, îmi mai aprind un trabuc, mă mai gândesc care e atmosfera în piață. Dacă nu sunt lămurit, trag un sertar unde sunt minutele comitetului de politică monetară. Mai trag un trabuc, mă mai gândesc și apoi trebuie să decid: apăs pe *buy* ori pe *sell*. Și ați văzut, totul merge.“

În pauză ne-a luat pe rând. „Voi câte butoane aveți?“ L-a întrebat pe guvernatorul Băncii Centrale din Ungaria. Ei erau mult avansați cu reforma față de noi. L-a întrebat și pe guvernatorul

din Cehoslovacia. La un moment dat ajunge și la mine. „Dumneata de unde ești?” „Sunt din România.” Țara nu avea o imagine bună, era după mineriade. „Dumneata câte butoane ai?” Am făcut și eu o glumă: „Să știți că la mine sunt cam 100 de butoane, apăs pe toate, nu se mișcă nimic.”

Apariția acestor legi bancare a fost un act de mare curaj. După ce am fost rechemat de la Washington ca să preiau Banca Națională, am cerut un răgaz. M-am dus la FED, să văd cum funcționează instituția. Principiile le știam. De 20 de ani zona mea de acoperire la Institutul de Economie Mondială era chiar America de Nord și relațiile valutare internaționale. Voiam să aflu detalii de funcționare. Cel mai interesant a fost la resurse umane. Am primit un sfat: „Să fiți foarte atent când stabiliți salariile la Banca dumneavoastră Centrală, după ce ajungeți guvernator.” „Dar de ce?” „Păi dacă le stabiliți la nivelul Trezoreriei, pierdeți specialiști, toți se duc la băncile comerciale, unde sunt mult mai bine plătiți. Dacă vă duceți prea sus cu salariile, vă puneți în cap Guvernul, Trezoreria: «Ce faceți, dați salarii prea mari aici?!»” Și peste un an sau doi am avut chiar o discuție cu Florin Georgescu, ajunsese ministru de Finanțe, eu eram guvernator. „Domn profesor, n-am fost noi colegi la A.S.E.? De ce dați salarii mai mari decât dăm noi?” Problema s-a păstrat până în prezent.

După ce am fost numit, am chemat o echipă de specialiști de la F.M.I. și de la alte bănci, care ne-au explicat cum funcționează legile bancare. La noi nu exista expertiză, nu aveam încă credibilitate. Cei care lucram la elaborarea noilor legi bancare eram niște necunoscuți.

Numirea mea în calitate de guvernator al B.N.R. a făcut-o premierul. Mi-a comunicat-o fostul meu coleg de la institut, care era vicepremier și era și un fel de ministru al Economiei și Finanțelor, Eugen Dijmărescu. Mi-a spus: „Mugure, hai la treabă! Treci la reformă!” Am zis, „Bine, trec la reformă.” Dar am constatat rapid că nu aceasta era principala problemă a României.

Se terminase rezerva valutară, care atunci nu se găsea la Banca Națională. M-a așteptat la aeroport un coleg, tânăr și el atunci, Dan Mircea Popescu: „Mugur, hai să te apuci de treabă!” La zece pași de mine, un altul, pe care nu-l numesc:

„Ce faci? Ai venit aici să iei o bancă goală?” Când plecasem, vorbisem cu Dan Pascariu, care era atunci vicepreședinte la Banca Română de Comerț Exterior. El îmi spusese: „Avem cam 1,2 miliarde dolari în rezervă, sunt presiuni, dar o să ținem lucrurile...” După numire, merg la el: „Care-i situația? Câți bani mai ai?” „Vreo 300.000.000.” Atât scăzuse rezerva valutară din martie până în septembrie. „Dar nu ți-am spus tot... Avem vreo 500.000.000 dolari angajamente de plată.” Așadar, trebuia să fac și reformă, și rost de bani.

M-am dus cu Adrian Severin, ministrul pentru Reformă și Relații cu Parlamentul, în Japonia, cu speranța că vom obține bani. Ne-au întrebat: „Cum stați cu relația cu Fondul?” Ne-am mai dus prin alte părți, nimic. Am obținut un împrumut de 30.000.000 dolari din China. Președintele de atunci, Ion Iliescu, fusese coleg cu premierul chinez Li Peng. Ni l-au acordat pe termen scurt. Țara avea nevoie de miliarde.

Până la urmă, tot la Fondul Monetar am ajuns. Nu îți dădea nimeni bani doar pentru că spuneai că a căzut Ceaușescu și o să faci reformă. Ni se cereau garanții internaționale. „Duceți-vă la Fond să vă dea o ștampilă.”

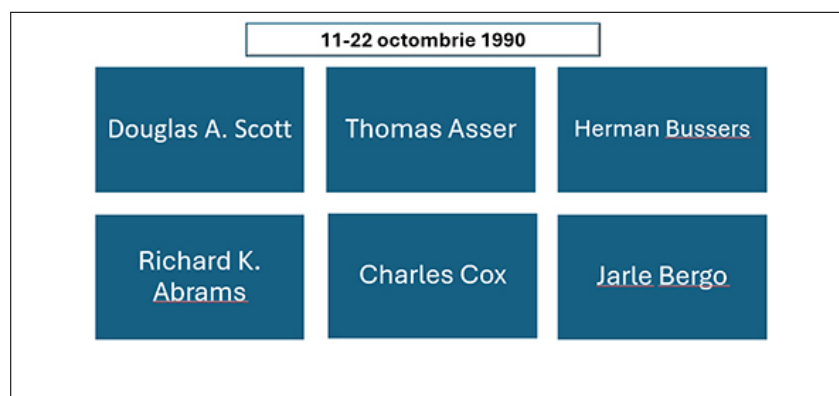
În acei ani, Banca Franței era total subordonată Guvernului. Nu mișca. La Banca Angliei era și mai simpatic: ieșea guvernatorul Băncii Angliei, voia să spună ceva despre rata dobânzii, dar alături de el era ministrul de Finanțe. Și ministrul de Finanțe spunea: „Vom majora rata dobânzii sau o vom micșora”, iar guvernatorul dădea și el din cap. Era o subordonare totală, iar numirile erau făcute de guvern. Banca Franței și Banca Angliei au ajuns să fie independente după Tratatul de la Maastricht. Cum de am reușit noi să scoatem o lege bancară diferită? Argumentul meu pornea de la situația FED. Banca Centrală americană și Bundesbank erau singurele Bănci Centrale independente de guvern.

A doua dispută a fost cine să facă numirile. Începuseră deja disputele între președinte, premier... Și atunci s-a găsit soluția asta: „Să le facă Parlamentul!”, adică partidele politice. O soluție care, iată, a rezistat de 35 de ani.

Academician Mugur ISĂRESCU
Guvernatorul
Băncii Naționale a României

ȘI EU AM FOST ACOLO

Domnul Vasile Săvoiu a fost cercetător științific principal la Institutul de Finanțe, Circulație Monetară și Prețuri (azi Centrul de Cercetări Financiare și Monetare „Victor Slăvescu“). Din 1990 până în 1999 a avut o carieră profesională operativă în B.N.R. A făcut parte din echipele informale de proiectare a licitațiilor valutare și de credit, a participat la proiectarea și organizarea sistemului național de plăți, la reglementarea modernizării instrumentelor de plată fără numerar, a comerțului cu carduri, a Centralei Incidentelor de Plăți și a Centralei Riscurilor Bancare, a decontării operațiilor Bursei de Valori București. A condus Direcția de Studii, Direcția Credite și operațiuni de piață, Direcția Generală de plăți și urmărire a riscurilor bancare.

*Componența
primei misiuni
a F.M.I.*

Legiferarea B.N.R. ca Bancă Centrală în 1991 nu a fost renaștere, ci *Geneza*. Trebuia creată o instituție perfect aliniată cerințelor singurului creditor internațional la care putea apela, pe atunci, țara – Fondul Monetar Internațional (F.M.I.).

Contextul intern era advers: în 1990 – 1991 am avut șocuri economice, reșezări de putere și trei mineriade. La extern, eram cu U.R.S.S., C.A.E.R. și Tratatul de la Varșovia în cărcă. Nu le resimțeam menghina geopolitică între zidurile B.N.R., dar, în jur, în această menghină erau înțepenite reformele de implementare a pieței libere. Clasa politică a continuat să danseze „tangoul lui Lenin“ – un pas înainte, doi pași înapoi – până în 1995.

În epocă, câștigătorii Premiului Nobel glosau pe tema ritmului reformelor. În România, ei nu ar fi găsit nimic liniar în afară de „bătuta tot pe

loc“. Era așa deoarece comuniștii rămași fără comunism se scindaseră și confruntarea mocnea.

Imensa lor majoritate se travestiseră, cel mult, în *perestroikiști*, un fel de euomarxiști de limbă rusă. Nici nu puteai pretinde o mutație ideologică mai consistentă unora care aveau școală, să-i zicem poetic, rusească.

Mai era și gruparea, să-i spunem „liberală“ (nimic politic!). Ea consta din câțiva intelectuali maturi care, culmea, fuseseră antrenați, înainte de 1989, să critice sistemul capitalist și, în acest scop, primiseră permisiunea și informație privilegiată să-l cunoască în profunzime. Convinși de lecturi englezești, vedeau șansa României în virajul pe scurtătură direct către liberalismul vremii (*Reaganomics, Thatcherismul*). În caz contrar, sesizau că s-ar mai fi pierdut cel puțin o generație de români – a lor! – în agonia experimentelor economice criptomarxiste (*a treia cale,*

economia socială de piață, socialism de piață, modelul suedez); pentru România ar fi urmat noi traversări de deșerturi populiste spre nicăieri.

Nu știu ca apartenența la acest grup să fi fost formală. Nu era nici timp, nici nevoie de cărvunărie ori caradale. Din discuții, simțeau imediat un tovarăș de idei și puteai conta măcar pe o polemică sinceră. Eram așa de tineri.

Intuiesc că acest grup a hotărât să acționeze pe calea lui când s-a publicat „Schița” lui Postolache, în mai 1990. Era o dezamăgire strategică, fiindcă exploata același paradox numit socialism și țintea iar o societate fără clase, poate doar cu un plus de culoare și bunăstare individuală (de fapt, propunea privatizare fără proprietate privată certă, deplină).

Ideea grupării „liberale” era opusă, anume că, dacă Occidentul se recunoaște în ce facem noi la noi, în România, o să ne dea bani să ne adâncim transformarea; dacă nu, nu.

Ironia istoriei e că se repetă – era tot abordarea pașoptistă: faceți mai întâi suprastructura, instituțiile-locomotivă; cu timpul, și țara le va ajunge din urmă.

Diezul e că, în 1991, engleza, nu franceza, a făcut diferența existențială la europenizare.

În 20 septembrie 1990, când am intrat în B.N.R. la chemarea domnului guvernator, am constatat că deja întârziase: un proiect de „Lege a băncilor” fusese trimis la Parlament de viceguvernatorul Gh. Stroe, chiar înainte de a fi schimbat. Fusese „pixulit” de niște entuziaști harnici, care stilizaseră o traducere cam *furculision* a legii franceze.

Am retras urgent proiectul de pe circuitul legiferării și domnul guvernator a solicitat sprijinul unei misiuni tehnice de la F.M.I. A venit prompt la București, între 11 și 22 octombrie 1990. A fost condusă de Douglas Scott și am fost desemnat contrapartida juristului misiunii, avocatul olandez Thomas Asser. Un bunic jovial, care folosea un configurator de extensii de text pornind de la un text-cadru (*template*). Asser adăuga/elimina prevederi ale legii ca pe opțiuni ale clientului care își comandă automobilul. O făcea *fără a avea computer* (era din altă eră) și, cu totul remarcabil, stăpânind permanent, cu memoria sa, corelațiile între articole. Rolul meu era să fiu „avocatul diavolului” explicându-i ce nu permite legea locului, ce rezervă altor instituții sau altor realități specific românești. Evident,

fuzionam informație de la recenzii mei colegi care știau, voiau și puteau să dea „meserie”.

S-a lucrat în jargonul englez de la B.R.I. pentru a putea găsi, la transpunerea românească, un sprijin în echivalente franceze din jargonul aceleiași instituții.

În proiectul rezultat, noua construcție juridică a B.N.R. ca Bancă Centrală a fost configurată maximal, fără rabat făcut realității momentului, cu gândul strict la viitor (pe ideea că „decât să repara o cale ferată ruginită, mai bine iei avionul”). Astfel: funcția de bancher/creditor al statului era de eliminat; funcția de administrare a rezervei valutare era de recuperat de la B.R.C.E. În plus, noile funcții atribuite B.N.R. aveau să devină: a) banca băncilor; b) autoritatea națională de reglementare, autorizare și supraveghere prudențială a instituțiilor pieței bancare; c) creditor de ultimă instanță; d) centru de decontare finală și definitivă; e) centrul de politică monetară.

Evident, noile funcții erau condiționate de prefaceri viitoare: autonomie față de Guvern, libera convertibilitate a leului, piețe financiare interne funcționale, decontări rapide și exacte.

Cu un astfel de meniu maximal de funcții unicat, am inițializat în istoria țării o Bancă Centrală după modelul de sistem bancar cu două niveluri al F.M.I. Am făcut-o între venerabilele ziduri ale B.N.R., singura instituție cu o astfel de vocație.

Cu „Legea băncilor” am procedat similar. Am opinat să configurăm un meniu maximal pentru *bănci comerciale universale*, să le arătăm băncilor noastre câte „minuni” pot face în comerțul liber cu bani. Pentru a evita târăgănarea (de care știam că erau în stare), băncile urmau să fie consultate direct în procedura parlamentară; decizie înțeleaptă, pentru că în Parlament s-a dovedit că băncile aveau un *lobby* mai consistent decât B.N.R.

L-am secondat pe domnul vice-guvernator Emil Ghizari la obținerea avizelor ministeriale.

Ministrul Finanțelor, Th. Stolojan, avea un parapon pe noi doi. În definitiv, fusesem colegi; dar acum nu se putea hotărî ce fel de „trădători” eram: eretici sau schismatici? Legea ne demasca: eram eretici înrâiți. Dar a semnat, fiindcă B.N.R. prelua relația cu F.M.I. și îl scutea de „cerșit credite”.

La Ministerul Justiției, Victor Babiuc (1938 – 2023) a întors opinia propriilor săi juriști

*Misiunea
de asistență tehnică a F.M.I.
condusă de Mohsin Khan
(în stânga guvernatorului
Mugur Isărescu),
ianuarie – februarie 1991*

zeleși: „Măi, am eu ochelari, dar văd și eu că legile astea sunt insule de drept comun într-o mare de drept civil. Dar faceți și voi ceva până mâine dimineață la 10 și acomodați cumva proiectele!“ Era 8 seara. Renunțând la observații, cred că toți cusurii au dormit acasă.

Am depus proiectele la Parlament în noiembrie 1990, dar, fiindcă votul a avut loc peste patru luni, destui „oameni de bine“ au umplut târgul de cresuri gen „își fac ăia stat în stat“. La un moment dat, prim-ministrul (domnul Petre Roman) a vrut să retragă proiectele, dar a fost, cu greu, potolit. Cred că a făcut-o domnul Adrian Severin, ministrul Reformei. Măcar despre domina sa știu că citise textul proiectelor, fiindcă am petrecut timpul cel mai îndelungat discutându-le pentru avizare.

La negocierea din Comisiile parlamentare de specialitate am fost reprezentantul B.N.R., doar eu, ca „picador“. Urma să le explic, să-i obolesc și, la nevoie, să chem... „matadorul“. Am avut un singur oponent vocal: pe senatorul Dragoș Luchian (1932 – 1997). Era o seară de martie 1991 și cred că omul avusese o zi proastă pentru că nu mai lua degetul de pe trăgaci: „Cum, băi, și voi faceți politică? Să vă între în cap că și pe aia a voastră, monetară, sau cum îi ziceți, tot noi, Parlamentul, o facem... Ia uite, alta: B.N.R. stabilește cursul. Greșit! Parlamentul stabilește cursul valutar“... și tot așa. L-am lămurit că, tehnic, nu are cum face ce spune. Apoi, a dat-o pe „agenda voastră ascunsă... privilegiu... stat în stat“. În fond, era inofensiv: schimba cuvinte, nu idei. Comisia, condusă de fostul nostru coleg de la B.N.R. Sibiu, Ioan Bogdan (1933 – 2022), s-a lămurit

și a emis referat favorabil. „Corida“ s-a programat în plen.

Evident, după luni de așteptare, iminența votării se diluase. Dar iată că parlamentarii și-au atașat, de pe o zi pe alta, votul în plen al „pachetului bancar“ undeva, pe la coada ordinii de zi din 26 martie 1991, probabil pe ideea că „măcar s-ajungem noi acolo“. Firește, după patru luni de așteptare, șansa nu trebuia ratată.

Sefii erau la negocieri de împrumuturi externe, principala sarcină operativă a B.N.R. în acea perioadă în care evitasem, „la mustață“, o încetare de plăți. Telefoanele mobile nu apăruseră, dar, prin secretariat, m-au anunțat să merg eu „pentru orice eventualitate; iar dacă se trece la fapte... știi textul, ai vorbele la tine, te descurci“.

Așa că, la dezbateră în plenul camerelor reunite în aula vechiului Parlament din dealul Mitropoliei (acum, Palatul Patriarhiei), a trebuit să fac față de unul singur încrucișării patimilor politice.

Sala era plină ochi, culoarele pline de zumzet și fum: aleși, ziariști, public – ca la vreo 400 de suflete de diverse culori. Prezida Dan Marțian (1935 – 2002). Pe la 8 seara, m-am așezat undeva pe hol să păzesc ordinea de zi și... uite că n-am scăpat. Pe la ora 22.00, am intrat, și cu mine și fără mine, pe „banca executivului“, în stânga tribunei. Am răspuns întrebărilor parlamentarilor care se perindau la tribună. Am avut liniște în sală, subiectul era „exotic“. Întrebările erau și mai și. Mai țin minte doar una, de la Iuliu Vaida, fiindcă a fost chiar pitorească: „De ce nu ia B.N.R. în gaj pietre prețioase?“

Mai greu a fost după. A trebuit să argumentez

dezacordul B.N.R. cu amendamentele lui Luchian. Sala s-a înviorat și cereau acum cuvântul parlamentari pentru a formula dezacorduri cu... Luchian. Președintele Marțian a împins la loc capacul pe Cutia Pandorei și a intervenit împăciuitor: „E târziu. Nu știu de ce vă faceți atâtea griji cu B.N.R. În fond, noi, Parlamentul, îl controlăm, nu?” Apoi a propus votarea amendamentelor lui Luchian în bloc și ele au fost respinse.

29 martie 1991 – data publicării *Legii 33 privind activitatea bancară și Legii 34 privind Statutul B.N.R.* sunt *point of no return* (punctul de la care nu mai există întoarcere) pentru capitalismul de piață liberă din România.

Datorită unui grup de intelectuali curajoși care au gândit altruist și înaintea vremurilor lor, am avut, înainte de altele și alții, o infrastructură și o piață a banilor inteligibilă și prietenoasă cu investitorii și creditorii, un sistem financiar-bancar cu aceleași reguli uniforme de facilitare a liberei mișcări a capitalului.

Modelul de Bancă Centrală implementat în 1991 în B.N.R. este replicat azi în peste 140 de țări. F.M.I. îl consideră de referință, ca fiind integral și nealterat.

Cu echipa inițială creditată profesional de domnul guvernator, *Geneza* Băncii Centrale în B.N.R. a durat nici șapte zile, dar nici șapte ani. Iar anul 1991 este anul cel mai dens în construcția instituțională a B.N.R. Deși contextul a rămas advers, în câteva luni au ieșit „la

foc automat” toate reglementările de operaționalizare tipice Băncii Centrale: piața valutară (3 mai), refinanțarea băncilor de la B.N.R. (13 septembrie), autorizarea și funcționarea băncilor (13 septembrie), cambia și biletul la ordin (28 septembrie), master-planul de modernizare a sistemului național de plăți (1 octombrie), rezerva minimă obligatorie (24 decembrie). Toate în același an: 1991.

E o densitate neegalată ulterior.

În mare, deja în 1991, B.N.R. avea baza normativă care îi configura drept de cetate între puterile efective din stat și, în pofida contextului advers, B.N.R. dădea tonul reformelor în economie.

Mineriada nr. 3, cea din 26 septembrie 1991, fost chiar dovada că am adus capitalismul în sistemul bancar. O făcusem cam prea devreme și B.N.R. a devenit un far singular, aproape asediat de „populiști”.

A trebuit să viabilizăm „copilul prematur”. Am făcut-o și pe asta. Și astăzi mă întreb care realizare e mai mare? A trebuit să mai punem frână, să facem defensivă, să ne rezumăm la câte o reformă tehnică; și ne-am mai trezit după consensul de la Snagov, din 1995, când, târâș-grăpiș, am luat-o, cu țara și românii noștri, definitiv către Occident.

Cu tact, dar fără frică, nici prihană.

Vasile SĂVOIU
Consultant strategie,
Banca Națională a României

POLITICA MONETARĂ A B.N.R. LA ÎNCEPUT DE DRUM

Domnul Eugen Rădulescu a absolvit Facultatea de Finanțe-Contabilitate în 1982. Este doctor în economie din 1998. S-a angajat la Banca Națională în decembrie 1990, ca director adjunct al Direcției de Politică monetară și studii, nou înființată. Anterior fusese economist la Ministerul Finanțelor. În vara anului 1991, a fost promovat director al Direcției de Politică monetară și studii, după care, în martie 1996, a fost promovat director general al Direcției generale de Politică monetară și valutară.

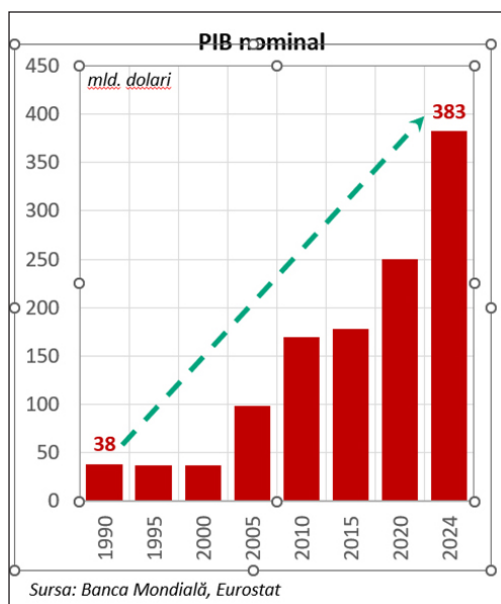
Nu știu din ce motive, există unii care au impresia că era mai bine înainte. Nu era mai bine. PIB-ul nostru era de 38 miliarde de dolari în 1990. A rămas stabil vreo zece ani, după care am început să creștem foarte rapid, fiindcă am reușit să depășim marile probleme ale trecerii de la comunism la capitalism. Și am ajuns acum spre 410 miliarde de dolari. Speranța de viață a crescut de la 69 la peste 76 de ani. Rețeaua de autostrăzi a sporit de la 113 km la aproape 1.700 anul acesta. Vorbim despre altă țară. Iar când vorbim despre sistemul bancar, este cu atât mai mult altă țară.

Ce aveam în 1990? Un sistem bancar care era sistemul sovietic: cu cinci bănci de stat, strict specializate, fiecare cu un domeniu de activitate, fără niciun fel de competiție. În 1990 se deschid primele două bănci cu capital privat, Mindbank și Bankcoop. În decembrie ia ființă Banca Comercială Română, prin desprinderea de Banca Centrală. Și în felul acesta s-a născut *de facto*, înainte de a avea o legislație în acest domeniu, sistemul cu două etaje: Bancă Centrală și bănci comerciale.

Legile bancare au reprezentat o schimbare de paradigmă majoră. La vremea respectivă nu prea erau Bănci Centrale care să aibă statutul pe care l-am avut noi încă din 1991. Stabilitatea prețurilor a devenit obiectivul fundamental al Băncii Naționale.

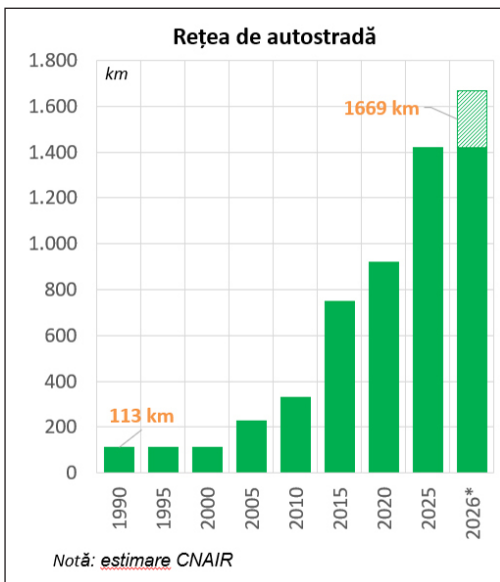
Dar noi am pornit de la zero cu funcțiile de Bancă Centrală. Nu existase până în 1990 trecere de la comunism la capitalism; invers, da. Trecearea de la capitalism la socialism nu a fost așa de greu de realizat, pentru că a tăia cu barda lucruri care funcționau și a stabili niște reguli fixe este cu mult mai ușor decât să treci de la niște reguli foarte fixe și rigide la o economie de piață, care funcționează, în loc de mecanisme directe, cu mecanisme indirecte. În economia de comandă nu au existat politică monetară, politică valutară, nici reglementare, nici supraveghere.

Și dotarea tehnică era groznică. La Direcția de Politică monetară aveam doar o mașină de adunat cu bandă. Asta era toată tehnologia de care dispuneam. Pe la jumătatea anului 1991 am primit ceea ce se-ar putea numi un laptop de la un coleg din Norvegia, venit împreună cu Fondul Monetar Internațional, și care ne-a donat din echipamentul său un laptop. Acesta era destul de primitiv, avea un mic ecran alb-negru. Dar

era prima mașinărie electronică. L-am rugat pe Dan Dascălu – el era informatician de meserie – să se alăture echipei noastre ca să putem folosi mașinăria aceea. A venit și a zis: „Stau cu voi șase luni.“ A ieșit la pensie din bancă acum doi ani.

Aș vrea să mă opresc puțin la asistența pe care am primit-o din afară. Am primit asistență de la F.M.I. și de la bănci centrale. Am primit asistență financiară în primul rând. Dar cred că pentru noi a fost extraordinar de importantă asistența tehnică. Pentru că noi plecam la un drum pe care nu-l știa nimeni. Au venit în jur de 49 de misiuni de asistență tehnică ale Fondului Monetar, între 1991 și 2021. Toate au fost acordate gratuit, nu am plătit niciodată niciun ban pentru asta. Este esențial faptul că am învățat drumul, am învățat încotro să mergem. Menționez câteva nume ale unor colegi străini care au fost alături de noi: Åke Lönnberg (Banca Națională a Suediei, apoi F.M.I.); Paul Hilbers (Banca Olandei, apoi F.M.I.); Ralf Danielsen (Banca Norvegicii); Livio Torretta (Banca Italiei); Hermann Bussers (Banca Națională a Belgiei); Pascal Bouvier (Banca Franței). A fost un sprijin deosebit de valoros. În absența acestuia ar fi fost cu mult mai dificil, dacă nu chiar imposibil, să construim cadrul pentru activitatea de bancă centrală, la standardele de vârf pentru Bănci Centrale din țări dezvoltate. Și, repet, toate costurile legate de asistența tehnică

au fost acoperite de instituțiile care au acordat-o.

Când vorbim despre politică monetară, avem practic cele trei instrumente pe care le poate folosi Banca Centrală. Unul este cantitatea de bani. De unde am pornit? Păi, am pornit de la planificare centralizată, am pornit de la faptul că toate documentele se transmiteau pe telex sau prin fax, când a apărut faxul. Cantitatea de bani generată de regimul comunist era de multe ori mai mare decât nevoile economiei. Adică, am început economia de piață prin ceea ce se numește *monetary overhang*, o cantitate de bani cu mult mai mare decât era nevoie în economie; inflația era inevitabilă. Ce am făcut pentru a schimba acest lucru? Am trecut la o emisiune monetară mult mai riguros controlată. Am refinanțat băncile comerciale la nivel central. Am înlocuit refinanțarea pe 90 de zile cu refinanțare pe o săptămână. Am trecut la credite pe termen fix, credite de licitație și alte mecanisme pentru a limita emisiunea monetară, care devenea esențială într-o economie de piață.

În 1992 am avut primul regulament al rezervei minime obligatorii. Eu l-am scris, avea o pagină și jumătate. Avem și acum regulament de rezerve minime obligatorii, care are vreo 50 de pagini, dacă nu mai mult. Au apărut însă și credite preferențiale, pentru că era încă o luptă. Era economie capitalistă sau o economie nu prea capitalistă? Astfel au apărut și creditele

preferențiale pentru agricultură, perpetuate până prin 1996.

Rata dobânzii nu exista, practic, în economia comunistă. Ea nu avea niciun rost. Am început încă din 1991 să urmărim să avem dobânzi mai mari decât rata inflației. Așa spunea cartea de economie. Numai că era un demers extrem, extrem de complicat într-o țară în care se spunea că, dacă crești rata dobânzii, crești rata inflației. Acesta era nivelul de pregătire pe care îl aveam la momentul acela. Am avut multă vreme de luptat până am ajuns la dobânzi pozitive. Prima oară am reușit în 1994. Nu a durat foarte mult. Abia din 1997 încolo, lucrurile au evoluat. Dar ce am făcut în această privință? Am crescut treptat ratele de dobândă, am introdus creditul lombard, care s-a numit la început credit de *overdraft*, cu rate de dobânzi ridicate, și s-a creat acel coridor de dobânzi, la care ne referim în momentul când vorbim despre credit. Și acest coridor este cel care funcționează și în ziua de astăzi, cu creditul lombard, rata de referință a Băncii Naționale și rata de depozit. Și între acestea se situează piața interbancară. Piața interbancară despre care se mai întâmplă uneori să aflăm că... nu ar trebui să existe! Când, de fapt, piața interbancară este baza, este fundamentul pe care funcționează economia de piață. Fără piața interbancară, nu am avea economie de piață funcțională! Și am ajuns, în cele din urmă, să controlăm, cu ajutorul dobânzilor, creșterea inflației. Băncile au reacționat, majorând dobânzile la depozitele pentru persoane fizice, până la 11% lunar (adică, anualizat, 250%!). Rata inflației a scăzut prompt, de la un maximum anual de 295,5% în 1993, la 61,7% în 1994. O primă manifestare a realității corelației între dobânzi și inflație.

Partea cea mai complicată era cursul valutar. Economia comunistă nu avea niciun fel de legătură cu piața externă. În ce sens? În sensul că se lucra cu niște așa-numite cursuri de revenire, curs de revenire care era între 4 și 100 de lei pe dolar, pentru același dolar! Pentru că întreprinderile nu ajungeau niciodată să vadă dolarii. Persoanele fizice nu aveau deloc acces la așa ceva, ba chiar era ilegal să deții dolari sau orice altă valută fizică. Iar cursul oficial era 15 lei. Ce însemna asta? Nu însemna nimic. Pe piața neagră, liberă, era 100 de lei un dolar, un raport uriaș între cursul oficial și cursul pieței

libere, care era un curs marginal, dar era acolo, și la el se uita toată lumea.

A fost un demers extrem de complicat renunțarea la această situație. Renunțarea la cursurile planificate și decontarea la un singur curs a tranzacțiilor externe au descurajat orice export care avea un curs planificat mai mare și au încurajat orice import care se tranzacționa intern la preț mai mare pe dolar, ceea ce a produs o dezechilibrare imediată și de proporții a balanței de plăți externe. În absența liberalizării prețurilor, dezechilibrul balanței de plăți externe a continuat.

Cursul oficial a fost devalorizat în mai mulți pași (leu/dolar S.U.A.): 21 – 35 – 60, până în noiembrie 1991. Începând din februarie 1991 s-a deschis licitația interbancară. Cursul a oscilat între 200 și 300 lei/dolar S.U.A.; un raport de 1:5 între cursul oficial și cel de la licitația interbancară, ceea ce a perpetuat dezechilibre structurale majore în economie.

S-a deschis licitație interbancară cu cursuri care nu aveau nicio legătură cu cursul oficial al leului. Din iulie 1991 s-a deschis piața valutară pentru persoane fizice, au apărut casele

de schimb valutar, ceea ce nu se putea imagina înainte. Dar politica valutară a trebuit să rămână cu cele două obiective conflictuale: limitarea procesului inflaționist prin temperarea deprecierei leului și echilibrarea cererii cu oferta, pe care o făceau numai prin depreciere. Abia începând din ianuarie 1997, la aproape șapte ani de la legile bancare, s-a realizat unificarea cursurilor valutare. De atunci încoace, piața valutară a funcționat permanent, chiar și în momentele, nu puține, de tensiune.

Prin toată activitatea ei, Banca Națională a fost un înaintemergător în procesul de trecere de la economia de comandă către economia de piață. Legile bancare din 1991 au fost înaintea timpului lor. La vremea aceea eram, prin legislație, înaintea Băncii Franței, a Băncii Angliei.

Până în 2004, când a fost ultima modificare a legilor bancare înainte de intrarea în Uniunea Europeană, schimbările care s-au produs la legislația bancară nu au fost esențiale.

Eugen RĂDULESCU
Consilier al Guvernatorului,
Banca Națională a României

SUPRAVEGHEREA BANCARĂ

Domnul Cristian Bichi a fost, între octombrie 1986 și noiembrie 1990, economist, cercetător științific și cercetător științific principal la Institutul de Finanțe, Circulație Monetară și Prețuri, cu lucrări de cercetare în domeniul relațiilor valutar-financiare internaționale. În noiembrie 1990 s-a angajat prin concurs la B.N.R., în calitate de șef serviciu la Direcția de Studii, iar în perioada decembrie 1990 – februarie 1992 a fost director adjunct la Direcția Reglementare și Supraveghere Bancară.

Sistemul mono-bancar se caracteriza prin existența, pe lângă cele patru bănci specializate și Banca Națională, a încă două bănci străine, în regim *offshore*: Manufacturers Hanover Trust și Société Générale. Existau și alte instituții care acordau credite, să le denumim instituții para-bancare: 800 de cooperative de credit, cu conturi la Banca pentru Agricultură

și Industria Alimentară, și 6.000 de case de ajutor reciproc (C.A.R.), cu conturi la C.E.C. Mai erau și niște asociații de economisire și credit informale, acele „roți”, prin care grupuri de oameni dintr-o întreprindere, dintr-o anumită instituție economisau și își acordau din suma economisită credite prin rotație.

Mai trebuie spus că existau și cinci bănci

Țara	Anul	Transferul funcțiilor comerciale de la banca centrală (BC)
Bulgaria	1989	BC ----> 59 de bănci comerciale (foste sucursale ale BC)
Cehoslovacia	ian.1990	BC----> 3 bănci comerciale (una nou înființată)
Polonia	ian.1989	BC----> 9 bănci comerciale locale (foste sucursale BC)
Ungaria	1987	BC---->3 bănci comerciale nou înființate

Modul în care s-a făcut transferul funcțiilor comerciale în câteva țări foste comuniste

mixte, nu pe teritoriul României, ci în străinătate, care aveau participare de capital românesc: Banca Franco-Română la Paris, Italo-Română la Milano, Frankfurter Bucharest Bank AG la Frankfurt, Banca Româno-Egipțeană – Misr-Romanian Bank – la Cairo și Banca Anglo-Română la Londra. Ele au creat personal specializat, care a fost foarte util în timpul reformei sistemului bancar.

Reforma către sistemul bancar orientat către piață a început cu formarea unei structuri pe două niveluri, în decembrie 1990, când Banca Comercială Română, nou înființată, a preluat câteva funcții comerciale de la B.N.R., iar B.N.R. a păstrat numai activitățile clasice de Bancă Centrală. Această structură a fost consfințită prin legile bancare.

Este interesant să vedem care a fost experiența altor țări din jur. Și trebuie să remarcăm că în Ungaria s-a întâmplat acest lucru în 1987, când s-au înființat trei bănci comerciale. La fel s-a întâmplat în Cehoslovacia, în ianuarie 1990. Se pregătea deja ruperea statului în alte două state, în Slovacia și Cehia; ceea ce se crea în Cehia s-a dorit să se creeze, în oglindă, și în Slovacia. Este interesant cazul Poloniei. Sucursalele (Băncii Centrale) din voievodate, echivalentul județelor noastre, au fost transformate în bănci comerciale locale. În sfârșit, în Bulgaria cele 59 foste sucursale ale Băncii Centrale au devenit bănci comerciale. Erau bănci slabe din punct de vedere al capitalului, cu expunere locală foarte mare, ceea ce a dus, mai devreme sau mai târziu, la un dezastru pentru că au fost prea multe astfel de bănci comerciale. La acestea s-au adăugat cele private nou-înființate. Și acest dezastru financiar a forțat până la urmă, pentru salvarea țării, să se instituie Consiliul Monetar.

Noi am evitat acest pas fals. Și polonezii s-au plâns la un moment dat că s-au creat bănci locale destul de slabe.

În ceea ce privește sistemul bancar orientat

spre piață, conform legilor bancare, el opera prin societăți bancare, care erau persoane juridice române, sub formă de societăți comerciale. Ele se constituiau și funcționau pe baza autorizației date de B.N.R. Și sucursalele băncilor străine trebuiau să fie autorizate de B.N.R.

Sistemul bancar care a fost reglementat în 1991 a fost unul de tip universal. După câțiva ani, legea privind piața de capital din 1994 a obligat băncile să facă operațiuni de negociere de titluri numai prin filiale specializate. Deci, într-un fel, se forța formarea de grupuri bancare. Dar s-a revenit în 1997, pe baza legislației europene, la un sistem bancar de tip universal.

Care erau slăbiciunile structurale ale sistemului bancar în 1990? Putem enumera: portofolii însemnate de împrumuturi de valoare îndoielnică; concentrarea sectorială și geografică foarte mare a expunerilor; dependența multor bănci de resursele Băncii Centrale; segmentarea pieței de depozite de cea a creditului; cadrul juridic slab în definirea drepturilor contractuale, rezolvarea disputelor, colectarea creanțelor, tratamentul falimentelor și lichidarea; capital inadecvat în relație cu riscurile existente (absența provizioanelor specifice pentru pierderi din împrumuturi); absența personalului cu experiență bancară adecvată economiei de piață la nivel managerial și operațional; standarde contabile slabe; rețele bancare limitate; un sistem puțin adecvat pentru volumul de plăți care trebuia să se facă într-o economie de piață; un sistem de supraveghere bancară prudențială de construit de la zero.

De ce trebuia supraveghere bancară prudențială în România? Rațiunea este simplă. Supravegherea bancară se bazează pe ideea că activitatea bancară este o problemă de interes public, datorită importanței tranzacțiilor monetare, de credit, de plăți pentru economie și societate și datorită necesității protejării economiilor populației depozitate în bănci. Baza legală

Țara	Instituția (în anii 1987-1990)	Instituția (în anul 2026)
Bulgaria	Banca Națională a Bulgariei	Banca Națională a Bulgariei + BCE
Cehoslovacia	Banca de Stat a Cehoslovaciei	Banca Națională a Cehiei
		Banca Națională a Slovaciei + BCE
Polonia	Banca Națională a Poloniei	Banca Națională a Poloniei
Ungaria	Supravegherea Bancară de Stat (1987) - subordonată Ministerului de Finanțe	Banca Națională a Ungariei
	Banca Națională a Ungariei - supravegherea lichidității zilnice și a operațiunilor valutare	
România	Banca Națională a României	Banca Națională a României

Modificarea opțiunii de supraveghere bancară în alte foste țări comuniste

era reprezentată de câteva articole din Legea privind activitatea bancară. Erau prevederi relevante privind supravegherea bancară, reguli de autorizare, norme prudențiale, prevederi privind fuziunea, lichidarea, dizolvarea, falimentul instituțiilor bancare, regimul sancțiunilor aplicabile acestora.

Ce opțiuni existau pentru supravegherea bancară la acel moment? Discuția se concentra pe un model care să fie bazat pe supravegherea sectorială, altfel spus, un model care urmează segmentarea clasică a sistemului financiar: o entitate de supraveghere pentru sectorul bancar, una pentru piața de capital și una pentru piața de asigurări. Dar în cadrul acestui model de supraveghere sectorială se punea problema dacă să fie supravegherea la Banca Centrală sau să fie o autoritate independentă, de tipul unei comisii bancare. În Italia și Marea Britanie supravegherea era la Banca Centrală; în Germania și Franța se făcea prin intermediul unei comisii bancare. Dar și în situația comisiei bancare, până la urmă, Banca Centrală era implicată. În Germania, Oficiul de supraveghere bancară emitea reglementări și aplica sancțiuni, însă controlul efectiv, supravegherea efectivă o făceau inspectorii de la Bundesbank. La fel și în Franța. Era o Comisie Bancară, dar secretariatul general al acesteia era compus din inspectori de la Banca Franței.

Până la urmă, s-a ales ca supravegherea să fie la Banca Centrală. Sunt și avantaje, sunt și dezavantaje, dar a fost o decizie corectă. În 1987 – 1990, dacă ne uităm la țările vecine, cu excepția Ungariei, care avea o autoritate independentă, toate celelalte Bănci Centrale prelua-

seră supravegherea bancară. Și Ungaria, până la urmă, a preluat supravegherea la Banca Centrală. În anul 2026, supravegherea bancară se află la Banca Centrală sau, dacă sunt țări care au trecut la euro, supravegherea este împărțită între Banca Centrală Europeană și Banca Centrală națională. Banca Centrală națională supraveghează băncile de importanță mai mică, pe când Banca Centrală Europeană supraveghează băncile importante.

Am beneficiat de asistență tehnică în domeniul supravegherii bancare. Ne-au ajutat foarte mult cei de la F.M.I. Departamentul de Bancă Centrală de la F.M.I., excedat fiind de cererile din partea altor țări pentru asistență, a hotărât să facă un format specific: echipele să fie conduse de câte un expert al F.M.I., dar ceilalți membri să fie din Băncile Centrale, europene sau chiar și din America, specializați pe un anumit domeniu. În domeniul nostru de supraveghere bancară au fost experți de la Banca Olandei și îl menționez pe directorul adjunct Jan Geerling.

Banca Olandei a oferit și *training* personalului B.N.R. în Olanda, s-a ajuns după aceea la detașarea a doi experți în România, Henk Broens și Arie Stam. De asemenea, în 1990, la o întâlnire a supraveghetorilor bancari – există o conferință internațională a supraveghetorilor bancari o dată la doi ani – s-a hotărât să se formeze un grup regional al supraveghetorilor bancari din țările Europei Centrale și de Est, cu următoarele obiective: schimb de informații; promovarea cooperării practice nu numai între membri, ci și cu alte comitete regionale; identificarea necesităților de pregătire și asistență tehnică comune și stabilirea de aranjamente în acest sens.

Autorizarea bancară este o derogare de la principiul libertății comerțului și industriei datorită rolului special al băncilor în economie. Legea bancară preciza foarte clar, într-un articol, că autorizarea trebuie cerută de la Banca Națională a României. Cerințele pentru autorizare au fost aliniate cu cele europene. Au fost două școli de gândire la vremea respectivă. Una era să fie un nivel de capital foarte redus, să fie cât mai multe bănci în România. Noi, cei de la Banca Centrală, am mers pe un nivel satisfăcător de capital. Putem spune că politica de autorizare a fost liberală, dar nu a fost laxă. Ea a urmărit o bună capitalizare și o conducere sănătoasă a societăților bancare, și nu limitarea intrării în sistem și a competiției. După mai 1991 au fost două bănci nou autorizate, două în 1992, trei în 1993. Nu am avut restricții pentru băncile străine. Ceea ce a fost un fapt singular în zonă, pentru că Polonia sau Ungaria, la început, nu au permis intrarea sucursalelor străine. Doar după ce au aderat la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OECD) au fost obligate să permită intrarea sucursalelor străine pe piața lor națională. Începând din 1993, Polonia, pentru un an, nu a dat voie băncilor străine să intre, decât dacă cumpărau bănci poloneze cu probleme.

Deși nu au existat restricții în România pentru băncile străine, acestea au întârziat să apară. Alpha Bank și ING au venit abia în 1994.

Lată câteva concluzii. Bazinul de personal calificat în domeniul bancar a fost inițial limitat și efectivitatea supravegherii bancare a sporit gradual. În linii mari, problemele cu care s-a confruntat supravegherea bancară s-au regăsit și în țările din jur, angajate în tranziție. În epocă au existat multe neînțelegeri și încă există și acum privind natura supravegherii bancare și limitele acesteia. Supravegherea bancară are un caracter prudential. Scopul său nu este de a înlocui judecățile comerciale ale managerilor cu cele ale supraveghetorilor. Este doar de a obține asigurarea că proprietarii și managerii băncilor înțeleg pe deplin prudența bancară, riscurile la care se expun. Și mai trebuie spus că menținerea unui sistem bancar sănătos presupune, pe lângă supravegherea bancară, și existența altor elemente complementare: o plasă de siguranță, disciplină de piață și guvernanta internă a băncilor.

Cristian BICHI
Consilier al Guvernatorului,
Banca Națională a României

PIAȚA VALUTARĂ DIN ROMÂNIA **ANII 1990 – 1995**

Domnul George Toma Mucibabici a absolvit Facultatea de Finanțe și Contabilitate, cu lucrarea de diplomă „Implicațiile fenomenelor financiar-valutare contemporane asupra activității de comerț exterior“, conducător științific profesorul Paul Bran și îndrumător domnul Muger Isărescu. În perioada 1983 – 1990 a lucrat ca economist, șef birou, la Întreprinderea de Confecții și Tricotaje București, fosta APACA. S-a angajat în 1990 la B.N.R. prin examen. A deținut următoarele poziții în cadrul Băncii Naționale: șef cabinet guvernator, director la Direcția Secretariat general, șef serviciu și director adjunct, apoi director la Direcția de Credit și operațiuni de piață, senior advisor al directorului executiv la Fondul Monetar Internațional și director general la Direcția Generală de operațiuni valutare și de credit, în perioada septembrie 1990 – septembrie 1999.

În 1990, după ce am aflat că domnul Mugur Isărescu a fost numit guvernator la Banca Națională, i-am dat un telefon. Dânsul mi-a pus următoarea întrebare: „Ai vrea să vii, să facem împreună o Bancă Centrală?” Și am răspuns: „Da! Măine!”

La scurtă vreme după ce am ajuns la Banca Națională, am trecut în direcția condusă atunci de colegul meu, Vasile Săvoiu, unde împreună cu Dragoș Andrei și cu Dragoș Stănescu (Dumnezeu să-l odihnească!), am fost, practic, singurii angajați ai Direcției Credit și operațiuni de piață. Aveam de la misiunea de asistență tehnică a F.M.I. două pagini în care se spunea că noi o să facem refinanțarea băncilor comerciale, operațiunile de piață ale Băncii Naționale, piața monetară, piața valutară, o să facem administrarea rezervelor internaționale ale statului, o să facem și o să implementăm politica de curs și de dobândă și o să gestionăm contul general al Trezoreriei statului, o să fim agentul statului pe piața primară de titluri de stat.

Deci, eram patru oameni. După vreun an de zile, eram vreo 12. Eram inconștienți și tineri. Și poate unul dintre cele mai mari avantaje a fost că nu prea aveam nimic de a face cu istoria sistemului bancar românesc de dinainte de 1990. Ne-am inspirat mult din Federal Reserve în anii aceia, spre stupearea băncilor comerciale, care aveau încă multă influență sovietică în mentalitate.

Am să împart acest interval în cinci perioade.

Prima perioadă a fost ianuarie 1990 – ianuarie 1991. Am avut în continuare un curs fix, cum era și înainte de 1990. Cursul oficial a fost depreciat în două etape: mai întâi de la 15 lei la 35 de lei, apoi la 60 de lei, în aprilie 1991. S-a produs în această perioadă un eveniment foarte important – cred că a fost cel mai important eveniment care s-a întâmplat. Imediat după revoluție, printr-o hotărâre de Guvern și printr-o hotărâre a Băncii Naționale/ordin al Guvernatorului Băncii Naționale, s-au spart două zăgazuri în fețișul valutar. Agenților economici li s-a permis să rețină din încasările din

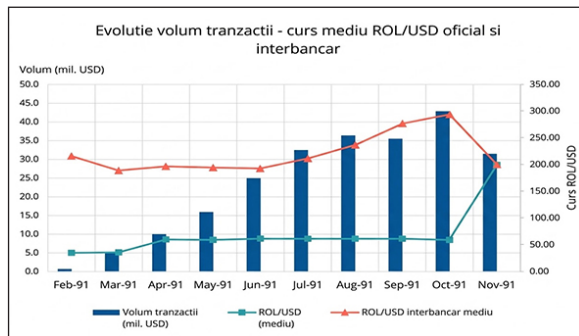
export întâi 30%, apoi 50%. Persoanelor fizice li s-a permis să aibă din nou conturi în valută. Înainte de 1990, dacă te prindeau cu 5 dolari în buzunar, aveai dosar penal. Pasul ăsta foarte important a fost unul dintre lucrurile care au fost împinse din două direcții atunci, dar în special dinspre Guvernul Roman.

Funcționau în continuare alocările de la balanță la cursul oficial pentru importuri, care au epuizat rapid rezerva valutară. Persoanele fizice puteau să cumpere valută, dar în limita a 75 USD pe an, cu pașaportul.

Următorul moment important a fost februarie 1991. Țin minte că ne-a chemat domnul Guvernator și a spus: „Am vorbit cu premierul și m-a întrebat: «Cum merge piața valutară? Exportatorii cum vând valuta?»” Exportatorii, știam eu, făceau deja bartere între ei! Din valuta care le rămânea din export, făceau aranjamente cu importatorii! Și după 45 de ani s-a introdus din nou un curs de piață fluctuant, stabilit zilnic în ședințele de licitații valutare organizate la B.N.R., unde băncile aduceau oferta brută de valută a clienților (din cei 50% rețineri din veniturile nete valutare) și cererea brută a clienților (care nu aveau acces la alocări de valută la cursul oficial de la „balanță”). Cursul de piață a fost liber și stabil în 1991.

Regimul valutar s-a menținut ca în perioada anterioară și a fost întărit prin apariția primului Regulament Valutar al B.N.R., în mai 1991, prima reglementare valutară complexă după 1973. Una dintre prevederile importante ale Regulamentului a fost interzicerea tranzacțiilor între rezidenți în valută, „dedolarizarea economiei”, deziderat încă neîndeplinit complet. Pentru persoane fizice, în august 1991, în baza reglementărilor B.N.R., sunt autorizate primele case de schimb valutar.

În această perioadă au funcționat cursuri duale pentru persoane fizice și juridice – cursul oficial 35 lei/USD, ulterior 60 lei/USD), și cursul de referință din licitațiile interbancare (cca 200 lei/USD), precum și cursul case-

lor de schimb, care urmărea relativ îndeaproape cursul de referință.

A urmat perioada cea mai grea: noiembrie 1991 – mai 1992. A fost un experiment. A durat șapte luni. A fost devastator pentru țară. A fost un experiment al Guvernului Stolojan. S-a bazat pe un model care a funcționat foarte bine în Europa de Vest, până în anii '80: predarea totală (*full surrender*) a valutei la băncile comerciale. Până în 1990 a funcționat un *full surrender* la Banca Națională, care a dat procură Bancorex să administreze rezerva valutară. Și acum s-a trecut la un model care a funcționat foarte bine în Europa de Vest, dar era vorba despre economii avansate, capitaliste, controlate, alimentate. Noi eram și fără bani, în fundul gol, și voiam să avem și curs stabil la 200 de lei pe dolar timp de șapte luni de zile. Totul s-a transformat într-un fiasco. Singurul lucru bun în acest experiment a fost „unificarea cursurilor“. Din acel moment România a avut un singur curs oficial.

Toată valuta din export a fost cedată băncilor. Toți cumpărătorii făceau depozite și așteptau 15 zile pentru conversie. B.N.R. preia soldul Rezervei Valutare a Statului de la B.R.C.E., în ianuarie – februarie 1992, sub forma unui debit (minus) de aproape 1 miliard USD, faimosul „Gol de Balanță“, care face obiectul unui dosar penal deschis în 1997 contra celor implicați din B.N.R. și B.R.C.E. în transferul din 1992. Persoanele juridice puteau cumpăra valută doar pe bază de documente justificative care atestă importuri. Ele constituiau depozite în lei, care sunt convertite în valută de bănci în termen de 15 zile; valuta obținută din încasări este convertită în lei la cursul de fixing valabil în ziua încasării.

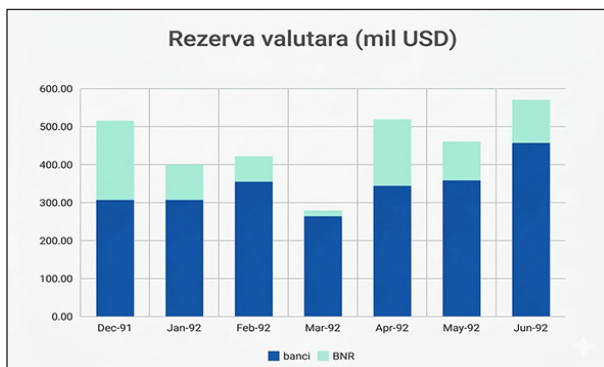
În foarte scurt timp, lucrurile s-au deteriorat. Am ajuns la un curs supraevaluat și fără rezerve.

Și s-a mai întâmplat un lucru atunci. În jurul zilei de 22 aprilie, România trebuia să intre în încetare de plăți. Domnul viceguvernator Soare m-a chemat la dânsul în birou,

unde se aflau domnul Dan Pascariu, președintele Bancorex, și Răzvan Temeșan, prim-vicepreședinte (Dumnezeu să-l odihnească!). Trebuiau să plătească un vapor cu țigăi de 40.000.000 de dolari, garantat prin programul de garanții semnate de noi în baza programului Stolojan. Și nu aveau bani. A fost chemat și domnul Guvernator. A venit, s-a uitat la noi, și-a aprins o țigară – deși nu fuma! –, după care ne-a întrebat: „Aveți vreo idee, aveți vreo soluție?“ Și ne-am mobilizat! Am dat telefoane peste tot, nu ne-a dat nimeni niciun ban. Salvarea a venit de la băncile mixte: Banca Franco-Română, Banca Egipteano-Română, Banca Anglo-Română, Banca Italo-Română, Frankfurter Bucharest Bank, care au împrumutat B.N.R. pe termen scurt cu suma necesară.

Ce s-a întâmplat atunci a pus temelia momentului mai 1992. După o lună, în special la inițiativa lui Vlad Soare, sprijinit de Răzvan Temeșan, experimentul *full surrender* este abandonat în baza raționamentului salvator potrivit căruia agenții economici sunt administratori mai buni ai valutei decât statul, iar cursul se stabilește cel mai bine prin raportul liber dintre cerere și ofertă. Prin Regulament B.N.R. din 4 mai 1992 se trece la un regim de „full retention“, în baza căruia persoanele juridice rețin integral încasările valutare în conturi deschise la bănci din România. Piața se reorganizează sub forma de licitații valutare interbancare în baza unui model îmbunătățit. În continuare, persoanele juridice cumpără valută numai pe bază de documente justificative și vând liber valuta. Persoanele fizice operează în continuare prin casele de schimb valutar. Băncile deschid case de schimb valutar pentru clienții persoane fizice.

Cursul se stabilește în licitațiile valutare zilnice, unde băncile aduc toate ordinele de vânzare/cumpărare ale clienților consolidate pe niveluri de curs indicate de clienți. Nivelul „cursului de echilibru“ se stabilește folosind același algoritm ca în licitațiile anterioare. Nivelul se aplică tuturor ordinilor de vânzare

și cumpărare ce intră în plaja de execuție. Inițial se permite funcționarea unei piețe OTC în afara licitațiilor, pentru ordine sub 50.000 USD, ce pot fi executate de bănci pentru clienții acestora la cursuri într-o marjă de +/-2% față de cursul de echilibru. Reglarea tranzacțiilor pre- și post-schimbare regim face obiectul unui acord încheiat cu băncile autorizate. „Acordul din 2 iunie 1992” devine în 1997 obiectul unei alte cercetări penale pentru cei implicați.

În 1994 a crescut un pic și rezerva valutară, pe fondul constrângerii monetare făcute împreună cu Direcția de politică monetară. A fost cea mai mare dezinflație din România: de la 300% în 1993, la 60% în 1994. A fost primul și ultimul an când România a avut balanță de plăți comerciale excedentară. Erau 4.000.000.000 USD exporturi; azi sunt 100.000.000.000 exporturi, dar suntem deficitari pe balanță comercială în continuare.

În august 1994 a fost alt moment de referință. B.N.R. emite un nou Regulament valutar la 18 august 1994, care îl îmbunătățește și detaliază pe cel din mai 1992. Se renunță la licitațiile valutare interbancare și se trece, în baza Regulamentului B.N.R. convenit cu F.M.I., la o piață interbancară continuă, *fully-fledged, screen-based, dealer-driven*. Băncile autorizate ca intermediari de B.N.R. (inițial 14) au obligația să coteze ferm celorlalți intermediari interbancari autorizați. În loc de o singură sesiune pe zi, piața devine continuă, cu tranzacții la cursuri multiple într-o zi. Ordinele de cumpărare valută sunt în continuare restricționate de obligația de a justifica cu documente de import. Cursul dolar – leu este comunicat zilnic de B.N.R. și este calculat la mijlocul zilei, pe baza mediei ponderate a cota-

țiilor băncilor la acel moment. Cursul B.N.R. (de referință) are de acum încolo numai scopuri statistice și contabile.

A fost un salt psihologic uriaș să treci de la un singur curs, care se stabilea într-o singură ședință de piață și se aplica tuturor tranzacțiilor dintr-o zi. Ne-am luptat mulți ani cu contabilii și Ministerul Finanțelor, care nu înțelegeau și voiau să calculeze profit sau pierderi la fiecare tranzacție față de cursul B.N.R., iar noi explicam: „Înțelegeți că cursul B.N.R. e o medie a cursurilor băncilor comerciale la o anumită oră! Nici măcar nu sunt pe tranzacții efective, sunt pe cotații la un anumit moment dat!”

Tot în toamna lui 1994 s-a înființat prima asociație profesională a arbitragiștilor valutare și monetari din România.

S-au întâmplat foarte multe lucruri în acești patru ani. Cum s-au putut schimba atât de multe lucruri? Au fost trei condiții fundamentale. Mai întâi faptul că eram tineri și inconștienți! Apoi, nu aveam nimic de a face cu vechiul sistem, nu aveam nimic de salvat sau de uitat. Și trei, e foarte importantă în orice organizație conducerea. I-am avut pe domnul guvernator și pe cei doi viceguvernatori, Vlad Soare și Emil Ghizari, care ne-au încurajat tot timpul. Ne duceam și spuneam: „Vrem să facem asta!”, „Dați-i drumul!”, „Vrem să facem asta, a zis F.M.I. că trebuie să facem asta.” „Dați-i drumul!” Asta până la momentul când ne-am dus prea departe și domnul Guvernator ne-a zis la un moment dat, prin 1994: „Mai stați, opriți-vă, că ne-am dus înaintea celorlalți! Mai stați să-i așteptăm și pe restul!”

George MUCIBABICI
Senior advisor, Alvarez&Marsal România

ÎNTRU DEZIDERATE ȘI REALITĂȚI

Domnul Valentin Lazea a fost, în perioada 1990 – 1993, cercetător științific în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice (I.N.C.E.). În septembrie 1993 s-a angajat prin concurs la Direcția Politică monetară din cadrul Băncii Naționale a României. În anul 1994 a fost promovat șef serviciu în cadrul aceleiași direcții.

Consiliul de administrație
al B.N.R., în 1994

România anilor 1990 – 1991 era o societate traumatizată, ancorată în trecut, atât social, cât și politic. Crearea unei instituții noi, precum Banca Națională a României, după standarde occidentale, avea să se confrunte cu numeroase dificultăți și neînțelegeri, atât din partea clasei politice, cât și a publicului larg. Multe dintre aceste neînțelegeri au fost corectate prin apariția Legii 312 din 2004, privind statutul B.N.R. Dar sunt unele neînțelegeri care persistă până astăzi.

La momentul zero, în 1990, când se punea problema re proiectării instituționale, prima opțiune a noii conduceri a B.N.R. a fost de a prelua un model de Bancă Centrală cât mai independentă. Doar două bănci centrale îndeplineau această condiție: Federal Reserve (FED) din S.U.A. și Bundesbank. A doua opțiune strategică a fost de a păstra supravegherea bancară în cadrul Băncii Centrale. S-a ajuns astfel la un aranjament instituțional similar cu al Băncii Olandei, având un singur obiectiv: controlul inflației și supravegherea bancară încorporată. Poate că un rol în acest demers, în această alegere l-a avut și apartenența României în cadrul Fondului Monetar Internațional la constituența condusă de Olanda.

Între politica monetară și politica fiscală există o coordonare dificilă. În marea majoritate a statelor democratice, situația macroeconomică este gestionată, în principal, de politica fiscală, care se află în așa-numitul *driving seat*, scaunul șoferului. În timp ce politica monetară are rolul copilotului, a cărui sarcină este să corecteze eventualele derapaje sau devieri de la traseu. Și nu degeaba fostul guvernator al Băncii Angliei, „Eddie“ George, spunea: „Nu e adevărat că un bancher central este obsedat de inflație, mai degrabă el este obsedat de politica fiscală.“ Cu atât mai mult, acest dicton era valabil în

România, o țară în care reflexele autoritariste și centraliste ale politicii fiscale nu dispăuseră odată cu schimbarea de regim din 1989.

Astfel, B.N.R. a trebuit în acei ani să acomodeze o serie de inițiative provenite de la Ministerul de Finanțe, precum confiscarea încasărilor valutare din 1991, subvenționarea cu dobânzi foarte scăzute a prețului energiei prin Banca Română de Comerț Exterior, subvenționarea sectorului agro-alimentar prin Banca Agricolă, în perioada 1992 – 1996.

Paradoxal și puțin știut este faptul că, în primii ani ai tranziției, inflația înaltă nu a fost generată de deficite bugetare mari, așa cum avea să se întâmple ulterior. Disciplina financiar-bugetară încă era destul de strânsă, urmașă a tradițiilor din perioada comunistă. Mai degrabă, inflația înaltă era o consecință a penuriei și o expresie a dezechilibrului dintre cerere și ofertă. Ulterior, într-o bună parte a ultimilor 35 de ani, am avut fie șocuri de cerere expansioniste, de regulă autoinduse de politici guvernamentale. Și, după cum scrie la manual, șocurile de cerere au drept consecință creșterea inflației peste țintă și o creștere a PIB-ului peste potențial. Sau am avut șocuri de ofertă contracționiste, generate cel mai adesea extern – pandemii, crize mondiale, războaie etc. –, având drept consecință o creștere a inflației tot peste țintă și o creștere a PIB-ului sub potențial. Deci, ambele tipuri de șocuri duc la creștere a inflației.

În timp ce în alte state ex-comuniste prima componentă, adică inflația generată intern, prin politici fiscale expansioniste, a lipsit sau a fost mult redusă, în România am avut ambele tipuri de inflație. Astfel că nu e de mirare, în aceste condiții, că media inflației din ultimii 20 de ani a fost în România de 4,9%, față de o țintă a inflației de 2,5%, plus-minus un punct procentual.

Dacă, în ceea ce privește obiectivul primordial al Băncii Centrale, controlul inflației,

rezultatele au fost mixte, din motivele pe care tocmai le-am arătat, în ce privește al doilea obiectiv al B.N.R., asigurarea stabilității financiar-bancare, au avut loc progrese semnificative. În prima perioadă, în anii '90, s-au înregistrat, ce-i drept, o serie de falimente bancare, cum ar fi Bankcoop, Banca Columna, Banca Internațională a Religiiilor etc., iar două bănci au fost salvate de la faliment prin preluarea la buget a pierderilor, urmată de privatizare: Bancorex și Banca Agricolă. Ulterior însă, odată cu întărirea legislației prudențiale și de supraveghere, situația s-a îmbunătățit considerabil. România a fost unul dintre cele doar cinci state europene care nu au fost nevoite să salveze vreo bancă cu bani publici în urma crizei financiare internaționale din 2008 – 2009. De fapt, după apariția noilor legi bancare din anul 1998, niciun faliment bancar din țara noastră nu a mai necesitat apelarea la bani publici, iar, în prezent, absolut toți indicatorii prudențiali ai băncilor se află în categoria superioară, situând România în topul european.

În concluzie, încă din primii ani ai tranziției, Banca Națională s-a confruntat cu un mediu socio-cultural ostil și suspicios la adresa instituțiilor de inspirație occidentală. Abia după consensul de la Snagov din 1995, după intrarea României în NATO în 2004 și aderarea țării la

Uniunea Europeană în 2007, opinia publică a început să perceapă rolul modernizator al Băncii Centrale. Cu timpul, chiar și acest entuziasm s-a disipat, nemaexistând suficient consens politic pentru pasul următor de integrare, care trebuia să fie adoptarea euro. Și asta în pofida eforturilor B.N.R., care, în perioada 2010 – 2020, a găzduit Comitetul de Pregătire a trecerii la euro, iar în anii 2018 – 2019 a participat activ la Comisia Națională de Fundamentare a Planului Național de Adoptare a Monedei Euro. Nici în plan extern, evoluțiile nu au fost încurajatoare. Multiple crize economice, pandemice, militare au erodat încrederea publicului în Consensul de la Washington (termenul a fost folosit prima oară de economistul englez John Williamson și desemnează un set de zece prescripții de politică economică considerate în deceniile 1980 și 1990 reforme standard de promovat pentru țările în curs de dezvoltare), chiar și în țara în care acesta își are originea. Banca Națională a României este, la fel ca alte Bănci Centrale, afectată de pierderea încrederii publicului în instituții tehnocratice, conduse de experți. Viitorul va arăta cât de justificată sau de mioapă este o asemenea atitudine.

Valentin LAZEA

Economist-șef, Banca Națională a României

SCHIMBAREA LA FATĂ A ROMÂNIEI

Domnul prof.univ.dr. Silviu Cerna este cadru didactic la Facultatea de Științe Economice a Universității din Timișoara, în cadrul căreia a parcurs toate treptele carierei didactice în învățământul superior: asistent (1973 – 1983), lector (1983 – 1990), conferențiar (1990 – 1993), profesor (1993 – 2015), profesor emerit (2015 – prezent). Are lucrări publicate în diverse volume de studii, anale, reviste de specialitate. Din 1991, a fost membru al Consiliului de administrație al Băncii Naționale a României.

În cartea *De ce eșuează națiunile* (scrisă împreună cu James A. Robinson), laureatul Premiului Nobel pentru economie, Karem Daron Acemoğlu, arată că dezvoltarea și prosperitatea națiunilor, ca și eșecul acestora

se explică în mare măsură prin rolul factorului instituțional. Autorii clasifică instituțiile în două categorii: instituții incluzive și extractive. Primele sunt cele care protejează dreptul de proprietate, care stimulează inovația, în timp ce

*Primul Consiliu
de administrație
al B.N.R.*

celelalte sunt cele care determină spolierea unei părți a populației în favoarea unei alte părți, care își întărește în felul acesta poziția și puterea.

Cazul Băncii Naționale a României este, după mine, o eclatantă ilustrare a acestei teze. Redefinirea rolului Băncii Centrale în economia românească constituie un factor incluziv, în sensul celor spuse. La începutul anilor '90, Banca Națională s-a confruntat cu o serie de provocări formidabile, provenite unele dintre ele din „greaua moștenire“. Dar altele proveneau din faptul că autoritățile „emanate“ din revoluție au ezitat sau n-au putut să lanseze reformele necesare, ceea ce a agravat dezechilibrele moștenite din economia planificată sau a creat altele.

Strategia „graduală“ a amplificat dezechilibrele economice din perioada comunistă, a împiedicat reformele necesare și a întârziat orientarea țării spre structurile euro-atlantice.

Reformele au devenit ceva mai susținute doar după ce Consiliul European (Helsinki, decembrie 1999) a decis includerea României (și a Bulgariei) pe lista țărilor candidate și începerea negocierilor de aderare (februarie 2000). Abia în 2004, UE a recunoscut că România are o economie de piață funcțională. După aderare, reformele au încetat iarăși aproape complet.

Pentru a susține această afirmație este suficient să spun că acele bănci care nu au fost privatizate în ajunul și în perioada negocierilor de aderare au rămas de stat. C.E.C., de exemplu, este bancă de stat și acum, ba mai mult, s-a mai înființat o bancă de stat, Eximbank. Și mai avem peste 1.500 de întreprinderi de stat.

Fapt este că Banca Națională a devenit o

instituție importantă a noului tip de economie, dar nu se poate spune că a fost de la bun început la înălțimea acestei sarcini. Principala dificultate cu care s-a confruntat construcția instituțională a Băncii Centrale a fost absența personalului. Membrii Consiliului de administrație, directorii (din centrală și teritoriu) și, în general, personalul nu știau exact care este rolul unei bănci centrale într-o economie de piață. Unele cadre de conducere și cei mai mulți angajați nu văzuseră niciodată o monedă străină (deținerea de valută constituia infracțiune). Economiiștii din B.N.R. aveau doar cunoștințele economice din catehismul ideologic numit „economia politică a socialismului“, predat la facultățile economice înainte de 1989. Se confruntau cu fenomene economice despre care au învățat că se petrec exclusiv în „lumea capitalului“: criză, inflație, șomaj, jocuri piramidale, bancheri veroși etc.

Membrii Consiliului de administrație, directorii din centrală și sucursale, precum și cea mai mare parte a personalului, mai ales tinerii, s-au convertit totuși la modelul unei Bănci Centrale independente în stil occidental, iar B.N.R. a dobândit treptat reputația că este printre cele mai moderne instituții ale statului român post-comunist.

Procesul de construcție instituțională și imagologică a avut trei etape: 1) adoptarea deciziei de instituire a unei Bănci Centrale independente; 2) redefinirea obiectivelor și crearea instrumentelor și procedurilor specifice unei Bănci Centrale moderne; 3) acceptarea independenței Băncii Centrale de către Guvern și, într-o anumită măsură, de către ceilalți responsabili politici.

A rămas însă o problemă deschisă conștientizarea acestui nou statut de către societatea românească în ansamblu.

Cea mai mare provocare a fost reconversia și pregătirea profesională a sute de angajați.

Presiunea din exteriorul instituției s-a manifestat de fiecare dată când îndeplinirea misiunii de Bancă Centrală în economia de piață a afectat interesele forțelor politice conservatoare sau guvernelor formate de acestea. Extrem de importante au fost asistența tehnică acordată de instituțiile internaționale (F.M.I., B.C.E., B.R.I.) și de unele bănci centrale din țările dezvoltate, prin programele de pregătire a personalului organizate și finanțate de acestea. B.N.R. a conceput și realizat ca însăși programe de pregătire destinate personalului propriu sau cadrelor didactice din învățământul economic superior (Academica), simpozioane, conferințe etc.

Un rol important a jucat înființarea Institutului Bancar, în cadrul căruia s-au realizat perfecționarea profesională, pregătirea și specializarea personalului din întregul sector financiar-bancar.

În recenta istorie instituțională a B.N.R., o importanță deosebită a avut elementul de continuitate reprezentat de menținerea în funcția de guvernator a domnului Mugur Isărescu, precum și reînnoirea mandatului unor membri ai Consiliului de administrație.

Un factor important de care depinde eficacitatea politicii monetare este transparența. B.N.R. trebuie să evite să intervină sau să fie atrasă în luptele politice.

O problemă dificilă, nesoluționată pe deplin nici la ora actuală, este acceptarea independenței B.N.R. de către lumea politică și societatea românească. Forțele politice au acceptat formal independența Băncii Centrale, deoarece aderarea

la UE a exercitat o puternică presiune pentru implementarea acestui model.

Acest statut este pus în cauză în repetate rânduri de unii miniștri, parlamentari, politicieni, analiști, jurnaliști și posturi de televiziune. Independența B.N.R. este dificil de apărat, mai ales atunci când are loc resuscitarea mitului „suveranității economice“.

B.N.R. poate contracara acuzațiile la adresa sa prin creșterea transparenței și îmbunătățirea modului în care prezintă opiniei publice activitatea sa. O decizie inspirată a fost aceea de a publica minutele ședințelor Consiliului de administrație.

Menționez, fiind astăzi în afara instituției, evoluțiile pozitive produse în ultimul timp în ceea ce privește calitatea publicațiilor Băncii Naționale, afișate pe site-ul acesteia și care pot fi consultate de toți cei interesați, colocviile, seminariile, programele de pregătire pentru personalul propriu, pentru cadrele didactice din învățământul superior, mai ales cele tinere. S-a revitalizat practica colocviilor și simpozioanelor.

Alte măsuri pe care le poate lua B.N.R. sunt: poate publica voturile membrilor în legătură cu diverse decizii; programele educaționale pot fi amplificate și îmbunătățite; numărul conferințelor, declarațiilor de presă, interviurilor etc. poate fi mărit.

Banca Națională trebuie să-și facă, din punctul acesta de vedere, datoria și, având în vedere, resursele importante, competența pe care o are, să facă ce a făcut în ultima vreme: o operă de pedagogie națională.

Prof.univ.dr. Silviu CERNA
Universitatea de Vest, Timișoara

CONTINUITATE ȘI PERSEVERENȚĂ

Și eu am venit în Bancă în decembrie 1991 și am fost părtaș la multe dintre cele întâmplate atunci.

*În Monitorul oficial s-a publicat
componența primului Consiliu de administrație al B.N.R.*

Guvernatorul Mugur Isărescu a avut un curaj excepțional, dând credit unor tineri, făcându-i directori generali la 30 și ceva de ani. Vechea gardă s-a mutat profesional la noua Bancă Comercială Română. Portretul robot al tinerilor era: cunoașterea perfectă a limbii engleze, cunoștințe teoretice de specialitate la zi și dorință de a se afirma.

Guvernatorul s-a preocupat să le creeze condiții dintre cele mai bune. M-a însărcinat să mă ocup de rezolvarea problemei locuințelor. Am negociat, împreună cu Vasile Ifrim, cu primarul de atunci al orașului București, Crin Halaicu, și am obținut 160 de apartamente în blocuri aflate în stadiul de schelet, rămase așa de la puterea comunistă. Au fost terminate și au fost vândute salariaților Băncii.

O altă măsură foarte importantă luată de Guvernator a fost trimiterea unui mare număr de persoane în schimb de experiență la organisme financiare internaționale, Bănci Centrale de prestigiu, unde au învățat, la fața locului, cum funcționează marile economii ale lumii. Eram și suntem instituția cu unii dintre cei mai buni specialiști în politici monetare din România. În același timp, mulți au mers și au lucrat și în bănci comerciale, unii s-au întors apoi în Banca Națională. A fost o experiență binevenită.

Perioada aceea a fost foarte tulbură, o situație complexă și contradictorie. Banca Națională a început acest drum cu totul special cu acești oameni care au fost niște vizionari financiari-bancari, gândind înaintea epocii. Nu le-a fost

ușor, vorbeau o altă limbă, propuneau alte metode decât interlocutorii din alte instituții ale statului. Să ne aducem aminte care era atmosfera. Poetul Adrian Păunescu propunea: „Să fixăm noi fixing-ul, să-l dea Parlamentul prin vot!”

Atacurile la care au fost supuși Banca Națională și Mugur Isărescu erau groaznice. În fiecare ședință a Consiliului de administrație – la care participam în calitate de secretar – se ataca problema inflației, care la noi e structurală, este endemică. Și acum tot despre inflație se discută. Dar vorba lui Costin Kirițescu: „De inflație n-a murit nimeni, dar nici bine nu le-a fost.”

Cine erau vârfurile de lance ale atacurilor? Fostul guvernator din timpul lui Ceaușescu, Florea Dumitrescu, Partidul „România Mare” și Gheorghe Stroe, fost viceguvernator, ziarul *Europa* al lui Ilie Neacșu și ziarul *România Mare*. Apoi Marin Stelian, era președintele Comisiei Buget-Finanțe a Senatului, și Nicușor Constantinescu, secretar de Stat la Finanțe. Această luptă era generată de diferențe de pregătire dintre niște intelectuali și câțiva politici comuniști, nepregătiți să înțeleagă progresul și noul drum al Băncii Naționale.

Această mână liberă dată tineretului a făcut să apară o Bancă nouă. Îi felicit, le mulțumesc, le mulțumesc și celor care nu mai sunt, pentru că au plecat mulți pe drumul fără întoarcere!

Cristian PĂUNESCU
Consilier al Guvernatorului,
Banca Națională a României